

Епоха невинності

Едіт Вортон

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

Переклад — Володимир Верховень

© Видавничий дім «Фабула». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Глава 1

Січневого вечора на початку сімдесятих років Крістіна Нільсон блискуче грала на сцені Нью-Йоркської музичної академії. Давали «Фауста».

Уже давно ширилися чутки, що ген на околиці, за Сороковими вулицями, скоро зведуть будівлю нового оперного театру, який своєю пишнотою перевершить театри європейських столиць. А тим часом тепер, коли саме гарячий сезон, світське товариство засідало потерті червоно-золоті ложі доброї старої Академії. Консерваторам будівля Академії припала до вподоби саме завдяки тому, що була вона тісною і незручною, тож її уникали «нові багатії», котрі лякали і водночас викликали гостру цікавість у корінних мешканців Нью-Йорка. Люди сентиментальні зберігали вірність Академії за милі серцю спогади, поціновувачі класичної музики вчашали до неї задля чудової акустики, якою не могли похвалитися інші, більш сучасні концертні зали.

Тієї зими мадам Нільсон{1} виступала в Академії вперше, і публіка, яку преса звично наділяла епітетом «напрочуд блискуча», зібралася, щоб насолодитися її талантом, подолавши перед тим слизькі й засніжені вулиці в каретах, просторих родинних ландо або у скромних, а втім більш зручних «кебах Бруема». Прибути до Опери в такому екіпажі було майже так само почесно, як і у власній кареті. Але, крім комфорту, бруемівські кеби мали ще одну, безперечну, перевагу — вийшовши з театру, ви могли одразу ж сісти в перший із цілої вервечки вишикуваних екіпажів і не чекати на вашого задубілого, захмелілого від джину кучера, доки той, лисніючи червоним носом, нарешті з'явиться з-за рогу. Це була одна з найпрекрасніших ідей людини, котра налагодила бізнес найманих екіпажів: адже вона першою здогадалася, що для американців значно важливіше покинути той чи інший

розважальний заклад швидко, ніж з'явитися туди вчасно.

Коли Ньюланд Арчер відчинив двері й увійшов у напівтемряву своєї ложі, завіса вже піднялася, і перед очима молодого чоловіка відкрилася сцена в саду. Ньюланд міг дістатися Опери й раніше — о сьомій він пообідав у товаристві матері та сестри, потому неквапом викурив сигару в бібліотеці, заставленій натертими до блиску книжковими шафами з чорного горіха та стільцями з високими різьбленими спинками. Бібліотека — за строгий стиль меблів її в родині називали «готичною» — була єдиним місцем у домі, де міс Арчер дозволяла палити. Але, по-перше, Нью-Йорк був містом столичним, а всім відомо, що в столицях приїжджати до Опери занадто рано вважається «непристойним». А те, що вважалося «пристойним» чи «непристойним», так само багато важило у житті товариства, до якого належав Ньюланд Арчер, як і тисячі років тому тотеми й табу — вершителі долі, що вселяли жах у серця його далеких предків.

Друга причина запізнення Арчера була суто особистою. Він тому згаяв на сигару так багато часу, що десь глибоко в душі був естетом, і передчуття насолоди іноді упрямнювало його більше, ніж саме задоволення. А подія, що так хвилювала юнака, була з-поміж особливо витончених, як, утім, і все, що дарувало йому радість. Мить, якої з нетерпінням чекав Арчер, була такою особливою, що якби він навіть погодив своє прибуття з антрепренером примадонни заздалегідь, то навряд чи зміг би з'явитися в ложі Музичної Академії у більш слушний момент, ніж коли вона заспівала чистим, немов кристаль, голосом, обриваючи пелюстки ромашки: «Любить... не любить... ВІН ЛЮБИТЬ МЕНЕ»!

Певна річ, прима співала «M'ama!», а не «Він любить мене!», оскільки безперечний закон музичного світу вимагає перекладати німецький текст французьких опер, що їх виконують англійські

співачки шведського походження, італійською — мабуть, задля кращого розуміння американською публікою. Ньюланду Арчеру це здавалося таким же природним, як і решта визначальних умовностей його життя. Скажімо, причепурювати зачіску належить двома щітками, оправленими у срібло, на яким — його монограма, мережана синьою емаллю, а в товаристві у жодному разі не можна з'явитися без квітки в петлиці, й та квітка — то неодмінно має бути гарденія.

«М'ама... поп т'ама...» — виводила примадонна. З останніми урочистими звуками фінального «М'ама!» вона приклала розтріпану ромашку до уст і звела свій погляд на смагляве обличчя Фауста. Цю партію співав Капуль{2}. Убраний у тісний камзол фіолетового оксамиту, у капелюсі з пером на голові, він силкувався надати своєму обличчю виразу такого ж щирого і безневинного, як і в його жертви.

Ньюланд Арчер, спершись на задню стіну ложі, одвів погляд од сцени і взявся розглядати публіку. Ось упрост перед ним — лежа старої місіс Менсон Мінготт. Жахлива огрядність старої леді не дозволяла їй бувати в театрі, проте на прем'єрах та модних спектаклях в її ложі завжди можна було побачити декого з молодших членів сім'ї. Цього разу там була невістка місіс Менсон — Лавелл Мінготт із донькою — місіс Велланд. Позаду вдягнених у парчеві шати матрон сиділа молода дівчина в білій сукні. Вона, мов зачарована, припала очима до закоханої пари на сцені. Зала припинила: любовна арія мадам Нільсен саме сягнула апогею, коли ж її «М'ама!» замерло під склепінням, дівчина зашарілася. Рум'янець забарвив її обличчя теплим рожевим тоном — аж до волосся, далі спустився вниз — до півкуль високих юних грудей, де й зустрівся зі скромною тюлевою косинкою, зашпиленою єдиною квіткою гарденії. Дівчина спустила погляд на чудовий букет білих конвалій, що лежав у неї на колінах, і Ньюланд Арчер помітив, як

кінчиками пальців у білих рукавичках вона ніжно погладжує квіти.

Із грудей молодого чоловіка вихопилося зітхання — його честюлюбство було вдоволене, і тепер він знову дивився на сцену.

Неможливо було не помітити, що на декорації не пошкодовано коштів, і це визнавали навіть ті, кому на власні очі доводилося бачити оперні театри Парижа та Відня. Авансцену було затягнуто сукном смарагдово-зеленого кольору. Посередині здіймалися симетричні горбочки зеленого моху, обгороджені ворітцями для гри у крокет, а над ними бовваніли невеличкі деревця, що зовні нагадували апельсиніві, але чомусь були рясно вкриті лапатими трояндами — рожевими і червоними. У моху рябіли велетенські братки, здатні позмагатися своїми розмірами з трояндами, а подекуди можна було спостерегти й справжнє диво природи — розкішні ромашки, що розпустилися на трояндових кущах.

Посеред цього дивного саду стояла мадам Нільсен у білій кашеміровій сукні, оздобленій блідо-голубим блискучим атласом, з крихітним ридикюлем на поясі. Її важкі, дбайливо заплетені русьві коси спадали по обидва боки муслінової шемізетки{3}. Вона похнюплено слухала сповнені пристрасті слова пана Капуля і з виразом цілковитої невинності вдавала, що не розуміє його підступних намірів, коли той про щось багатозначно натякав їй, киваючи на нижнє вікно симпатичної цегляної вілли, що косо виступала з правої куліси.

«Мила! — подумав Ньюланд Арчер, знову пасучи поглядом дівчину з букетом конвалій.— Либонь, і не підозрює, про що мова».

І юнак заглибився у споглядання дівочого обличчя, охопленого почуттями, з хвилюванням володаря, в котрому горде відчуття чоловічої втаємниченості щодо певних речей змішувалося з ніжним благоговінням перед безмірною чистотою і невинністю.

«Ми з нею читатимемо Фауста разом... на берегах італійських озер».

У його уяві мрії про майбутній медовий місяць плуталися з думками про те, що йому варто відкрити перед своєю молодою дружиною світ шедеврів високої літератури. І хоча тільки нині по обіді Мей Велланд нарешті дала зрозуміти, що він їй «небайдужий» (о, ця сакральна формула, в яку втілюють свої почуття нью-йоркські панночки!), мрії Арчера миттєво полинули вперед, залишивши ген позаду і заручини, і обручку, і перший шлюбний поцілунок, і марш із «Лоенгріна»{4},— він уявив її поруч у їхній весільній подорожі серед чарівної розкоші старої Європи.

О ні, Ньюланд Арчер і думки не припускав про те, щоб його майбутня дружина зосталася простачкою. Навпаки, він сподівався, що вона набересться світського блиску, а розум її розвинеться і набуде гостроти (звісно ж, це він просвіщатиме її). Тоді його обраниця займе гідне місце серед найбільш відомих дам «молодого покоління», до яких завжди прикута увага чоловіків. Якби йому лишень стало рішучості з'ясувати причину такого свого честолюбства, можливо, він зізнався б собі, що хоче, аби його дружина була такою само досвідченою і послужливою в справах любовних, як та мила дама, образ якої ось уже два роки поспіль торкався струн його серця. Звісно, без жодного натяку на «поважний стан», який одного разу затьмарив життя тієї бідолашної жінки та ще й зруйнував його власні плани на цілу зиму.

Що ж до того, чи вдасться створити це диво, зіткане з льоду і пламеню, чи як воно приживеться у нашому жорстокому світі — Арчер не завдавав собі клопоту пошуками відповіді на ці питання. Вважав за достатнє мати власну точку зору і навіть не збирався її аналізувати,— адже так само поводитися всі ці випещені, убрані в білі жилети джентльмени з квітками в петлицях: ось вони один по одному з'являються в клубній ложі, обмінюються дружніми вітаннями, одразу ж наводячи біноклі на дам — знайомих і незнайомих. А далі кожен починає оцінювати, коментуючи (звісно,

критично), цей «продукт» тієї самої системи.

Що й казати, у царині думки і мистецтв Ньюланд Арчер уважав себе інтелектуально набагато вищим за цих рафінованих представників старої нью-йоркської аристократії. Достоту так воно й було: він більше читав, більше міркував, значно більше за них подорожував. Тож сам по собі кожен з них поступався йому, але всі разом вони представляли Нью-Йорк. Очевидно, тому, спонукуваний відомим стадним почуттям чоловічої солідарності, Арчер змушений був приймати їхню точку зору на моральні засади. Він інтуїтивно відчував, що йти наперекір громадській думці досить важко, і навіть... непристойно. До того ж — це могло окошитися на ньому, на його репутації.

— Ого! Ви тільки-но гляньте на це! — вигукнув Лоуренс Леффертс, одводячи бінокль од сцени.

Леффертса визнавали за авторитет в усьому, що стосувалося правил «нью-йоркського доброго тону». Безсумнівно, вивченню цього складного і захопливого питання він присвятив значно більше часу, ніж будь-хто інший, та самого вивчення для повного оволодіння усіма тонкощами було вочевидь замало. Досить було одного погляду на його високе, ясне чоло, ідеальний залом щечених світлих вусів, довгі ноги у витончених лакованих черевиках, щоб зрозуміти: знання законів «доброго тону» — це вроджений хист людини, для якої недбале носіння дорогого модного одягу і вміння рухатися з ледачою грацією не є вдаваним. Таке нечасто трапляється серед людей, високих на зріст. Як казав про нього один з молодих шанувальників: «Ніхто краще за Ларрі не знає, коли, виїжджаючи ввечері, годиться пов'язувати чорну краватку, а коли ні». А вже щодо бальних черевиків та лакованих «оксфордів»{5}, то по цій лінії Леффертс вважався справжнім знавцем.

«О Господи!..» — знову мовив він, мовчки передаючи бінокль старому Сіллертону Джексону. Ньюланд Арчер простежив, куди

дивився Леффертс, і виявив, що ці його вигуки викликала поява незнайомки в ложі місіс Мінготт. То була якась струнка молода жінка, трохи нижча на зріст від Мей Велланд, з густим кучерявим каштановим волоссям, перев'язаним вузькою стьождою в діамантах. Ця зачіска й фасон темно-синьої оксамитової сукні, вище талії підперезаної поясом з великою старомодною пряждою, надавали образу жінки деякої театральності. На мить вона зупинилася посеред ложі, обираючи місце, і, не звертаючи жодної уваги на жвавий інтерес публіки до своєї персони, висловила сумнів: мовляв, їй, напевно, не варто займати вільне місце поряд з міс Велланд. Потім, ледь усміхнувшись, опустилася в крісло у протилежному кутку, де сиділи місіс Лавелл з невідстою місіс Велланд.

Містер Сіллертон Джексон віддав бінокль Лоуренсу Леффертсу. Усі, хто був у клубній ложі, витріщилися на старого, чекаючи на його вердикт — містер Джексон був таким же незаперечним авторитетом по лінії «родинних зв'язків», як і Лоуренс Леффертс щодо «доброго тону».

Він досконально знав родоводи усіх аристократичних родин Нью-Йорка, і ніхто крім нього не міг пролити світло на такі складні питання, як зв'язок сім'ї Мінготтів із Далласами з Південної Кароліни, чи родинні перехресчування старшої гілки філадельфійських Торлі із Чіверсами з Олбані. А ще Джексон міг розповісти і про головні відмітні риси кожної сім'ї. Так, він знав, що молоде покоління Леффертсів з Нью-Айленда — насправді фантастичні скнари, а Рашворти мають просто фатальну схильність до безглузвих шлюбів. Йому було відомо навіть те, що в кожному другому поколінні олбанських Чіверсів обов'язково народжується психічнохворий нащадок, і саме тому кузини й кузени з Нью-Йорка уникають шлюбів з олбанськими родичами, а якщо згадати катастрофічні наслідки одруження Медори Менсон, яка (хто про те

не знає?)... утім, нема чого казати, адже її мати була з роду Рашвортів!

На додачу до цих тонкощів генеалогії поміж запалими, вкритими сивим пухом скронями Сіллертона Джексона зберігалося безліч скандальних історій і таємниць, що накопичилися під незворушною поверхнею нью-йоркського товариства за останні пів століття. Ця інформація була такою всеосяжною, а його пам'ять такою міцною, що Джексон, здається, був єдиною людиною, котра могла б повідати про таємницю Джуліуса Бофорта, банкіра, а ще про те, що сталося з красенем Бобом Спайсером, батьком старої місіс Менсон Мінготт, який так загадково зник (із чималою сумою довірених йому грошей) уже через місяць по одруженні, а саме — того дня, коли якась чудова іспанська танцівниця, котра до того збирала аншлаги в залі старої Опери, виїхала на Кубу.

Утім, ці таємниці, як і багато інших, пам'ять містера Джексона зберігала надійно — загострене почуття власної гідності не дозволяло йому розкривати чужі секрети. До того ж, він чудово розумів, що його репутація як людини певної і є тим найкращим засобом, з допомогою якого він може з'ясувати все, що його цікавить.

Ось чому всі у клубній ложі напружено прикипіли до місць, чекаючи, доки старий Сіллертон Джексон поверне Лоуренсу Леффертсу театральний бінокль. Ще кілька секунд Джексон мовчки з-під зморшкуватих повік поводив навкруги своїми каламутно-блакитними очима на молодь, що чекала його реакції, потім задумливо покрутив вуса і мовив:

— Ніколи не думав, що Мінготти зважаться на таке...

...

Едіт Вортон. Епоха невинності — ознайомчий фрагмент

Далі — у повній книжці «Епоха невинності».
nashaknyga.com.ua